

ตามรอยชนเผ่าไทแดงกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกลืน: กรณีศึกษาชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเนา
ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

Trail of Tai Daeng (Red Tai), a Forgotten Ethnic Group: A Case Study of Tai Daeng
in Ban Huai Phak Nao, Lat Khang Sub-District, Phu Ruae District, Loei Province

มนตรี คำวัน¹

Montri Khamwan¹

Corresponding author's E-mail: dragonking_dook@hotmail.com¹

(Received: November 12, 2020; Revised: January 18, 2021; Accepted: March 9, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทแดง 2) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าไทแดง และ 3) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชนเผ่าไทแดง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษาวิจัยคือ บ้านห้วยผักเนา ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนวัยบ้าน ผู้สูงอายุ ประชาชน และกลุ่มเยาวชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทแดง บ้านห้วยผักเนา ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยอพยพมาจากเมืองก๊กในดินแดนสิบสองจุไทยประเทศเวียดนาม เข้ามายังเมืองสบแอดเชียงค้อ ในแคว้นห้วยพันของประเทศไทย และอพยพมาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยที่บ้านห้วยผักเนา ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ในปี พ.ศ. 2417 เนื่องจากเป็นสภาพที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง มีป่าไม้และภูเขาคล้ายถิ่นฐานดั้งเดิม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าไทแดง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ อาชีพเสริมคือขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ชาวไทแดงมีประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนมนิยม ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ การดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณี วิถีชีวิตของชาวไทแดงได้เปลี่ยนแปลงไปในหลายด้านตามยุคสมัย ได้นำเทคโนโลยีหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เข้ามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีการใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีการลดหย่อนผ่อนปรนจารีตประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้การดำรงชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ภาษาในอดีตเป็นภาษาไทแดงได้รับวัฒนธรรมการพูดมาจากเวียดนามตอนเหนือและบางส่วนมาจากจีนทางตอนใต้ แต่ในปัจจุบันคนในชุมชนบ้านห้วยผักเนา จะใช้ภาษาไทยเลยสำเนียงด่านซ้าย ชาวไทแดงยังคงอนุรักษ์และสืบทอด ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ชนเผ่าไทแดง จารีต ประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญา

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Department of Social Science, Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

Abstract

This study aimed to: 1) examine the background of Tai Daeng ethnicity; 2) examine the livelihoods of those in the Tai Daeng ethnicity; and 3) examine the adaptation of Tai Daeng ethnicity to social changes from past to present. This is a qualitative study in the study area of Ban Huai Phak Nao, Lat Khang Sub-district, Phu Ruea District, Loei Province. The samples in the study were 20 village leaders, folk sages, residents, and juveniles selected by purposive sampling. The instrument was an interview form for a focus group.

The findings revealed that the Tai Daeng ethnicity in Ban Huai Phak Nao, Lat Khang Sub-district, Phu Ruea District, Loei Province, emigrated from Qi City in Sib Song Ju Tai, Vietnam, to Xiengkho District in Hua Pan, Lao PDR. Eventually, they immigrated and settled in Thailand in Ban Huai Phak Nao, Lat Khang Sub-district, Phu Ruea District, Loei Province around 1874 because it was an unflooded upland with forests and mountains similar to their native home. For the livelihoods of the Tai Daeng ethnicity, they mostly make a living from agriculture, with extra work as lottery sellers. They have their own unique ethnic culture, e.g. spoken language, written language, costumes, traditions, customs, and rituals. Their daily livelihood still attaches to traditions and changes in several aspects following globalization trends. Technologies or facilities have been brought and applied in their daily lives. Mobile phones are currently used for faster communication and more convenience. Some customs, cultures, and traditions have become more flexible so that their livelihoods will conform to the changing times. The past language was the Tai Daeng language, influenced by the culture of North Vietnam and partly by South China. However, the inhabitants of Ban Huai Phak Nao currently use the Tai Loei language with a Dan Sai accent. Up until now, the Tai Deng people have conserved and inherited the uniqueness as well as the remarkable folk wisdom, traditions, and cultures of their community.

Keywords: Tai Daeng ethnicity, custom, tradition, ritual, wisdom

ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทั้งทางด้าน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเลยเต็มไปด้วยภูเขาน้อยใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของจังหวัด เช่น ภูหลวง ภูกระดึง ภูเรือ เป็นต้น จังหวัดเลยมีลักษณะภูมิอากาศที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศที่หนาวเย็น มีหมอกปกคลุมทั่วทุกพื้นที่ นอกจากนี้จังหวัดเลยยังมีความโดดเด่น

ทางด้านภาษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ภาษาไทยเลย มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีแห่ผีตาโขน ประเพณีแห่ผีขนน้ำ ประเพณีแห่ต้นดอกไม้ การพ้อนชมโขง การตักบาตรข้าวเหนียว เป็นต้น ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมการแสดงที่สำคัญของจังหวัดเลย นอกจากนี้ยังมีอาหารและผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญ มีความโดดเด่นเฉพาะตัว เช่น ข้าวปั้นน้ำแฉ่า จุ่มนัว เหาะหลาม มะพร้าวแก้ว เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดเลยยังเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชที่สำคัญอีกมากมาย

ทั้งพืชเศรษฐกิจและผลไม้ต่างๆ เช่น อ้อย ยางพารา ชิงช้า มะขามหวาน แก้วมังกร ส้มเขียวหวาน อะโวคาโด เป็นต้น ด้วยปัจจัยทางด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวพักผ่อนเป็นจำนวนมากตลอดทั้งปีจนกลายเป็นเมืองท่องเที่ยว นอกจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอันมีที่มาจากลักษณะภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาต้นไม้ ลำธาร และแม่น้ำสายสำคัญต่างๆ ยังมีลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็น มีเมฆหมอกปกคลุมอยู่ตลอดทั้งปี จังหวัดเลยยังมีความหลากหลายทางด้านภาษาศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งมาจากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่และอพยพมาจากพื้นที่อื่น ซึ่งเป็นป่องเกิดของความหลากหลายทางภาษาศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีความน่าสนใจในปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าต่างๆ ที่สำคัญในจังหวัดเลยนั้นมีอยู่หลายชนเผ่ามีทั้งตั้งถิ่นฐานอยู่แต่เดิมและอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นซึ่งประกอบไปด้วย ชนเผ่าไทเลย เป็นชื่อเรียกคนเมืองเลย ในประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าคนเมืองเลยคือกลุ่มชนที่อพยพจากชายแดนตอนเหนืออาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากไทหลวงพระบาง เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเซไล (บ้านทรายขาว อำเภอวังสะพุง ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2396 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านแห่ (บ้านแฮ่ปัจจุบัน) ได้ตั้งบ้านเรือนเรียกว่าเมืองเลย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เมืองเลยก็รวมตัวกันเป็นเมืองใหญ่ โดยการรวมตัวของอำเภอ กุดป่อง อำเภอท่าลี่ ขึ้นกับมณฑลอุดร อำเภอด่านซ้าย ขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก เมืองเชียงคาน ขึ้นกับเมืองพิษณุ อำเภอด่านซ้าย เหล่านี้จึงโอนขึ้นกับเมืองเลยทั้งหมดตั้งแต่ พ.ศ. 2450 ชนเผ่าชาวไทยดำ อพยพมาจากแคว้นพวน

ในประเทศลาว ซึ่งก่อนหน้านั้นอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไทย เป็นบ้านเกิดเดิมของชาวไทยดำ ในอดีตแคว้นสิบสองจุไทยเป็นเขตอาณาจักรสยาม ปัจจุบันอยู่ในประเทศเวียดนาม เมื่อปี พ.ศ. 2417 พวกฮ่อยกกำลังมาตีเมืองเชียงขวาง ซึ่งเป็นหัวเมืองสำคัญในแคว้นพวน จึงได้เริ่มอพยพลงมาตามเส้นทางเรื่อยๆ จนได้มาพักที่บ้านน้ำก้อใหญ่ ตำบลน้ำก้อ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาชาวไทยดำกลุ่มหนึ่ง ได้เดินทางข้ามแม่น้ำโขง ไปยังบ้านน้ำกุ่ม แขวงเวียงจันทน์ แต่ในขณะนั้นเขตเวียงจันทน์มีปัญหาการเจรจากับฝรั่งเศส ไทยดำจึงข้ามแม่น้ำโขงกลับมา ตั้งหมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน ซึ่งเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมและถาวรจนถึงปัจจุบัน ชนเผ่าไทพวนได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านนุสม และบ้านกลาง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากถิ่นฐานเดิมที่เมืองเตาไห หลวงพระบาง ประเทศลาว เมื่อครั้งพวกจีนฮ่อ กลา เวียง รุกรานเมืองเตาไห และชนเผ่าไทใต้ อพยพมาจากภาคอีสานเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเลย ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดยโสธร เมื่อ พ.ศ. 2506 จะพบชาวไทยได้จำนวนมากที่อำเภอเอราวัณ และอำเภอนาดวง ภาษาพูดแตกต่างจากภาษาไทย เพราะได้สืบทอดมาจากถิ่นเดิมของตน เช่น ภาษาไทยอีสาน ภาษาถิ่นอุบล ภาษาไทยโคราช (สำนักงานจังหวัดเลย, 2562)

จากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเลย จึงเป็นที่มาของความหลากหลายทางด้าน ภาษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ในขณะเดียวกันยังมีอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพและย้ายมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเลยเป็นระยะเวลาานานพอสมควร กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้คือ

ชนเผ่าไทแดง ชาวไทแดงมีถิ่นฐานอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าสิบสองจุไทหรือสิบผู้ไททางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม และประเทศลาว ชาวไทแดงอพยพมาจากเมืองที่ชื่อว่าเมืองก๊อในดินแดนสิบสองจุไทเข้ามายังเมืองสบแอดเชียงค้อในแคว้นหัวพันทั้งห้าของประเทศลาวในปัจจุบัน และได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2417 กลุ่มเชื้อสายไทแดงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนพื้นเมืองจังหวัดเลย โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ปะปนอยู่ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยมานานแล้ว แต่เพราะเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ ท่ามกลางหุบเขาจึงไม่ค่อยมีผู้รู้จักมากนัก อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเปิดเผยให้แก่คนภายนอกได้รับรู้เพราะคิดว่าตนเองเป็นเพียงชนเผ่ากลุ่มเล็กๆ ที่มาอาศัยอยู่ปะปนกับกลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ปัจจุบันชนเผ่าไทแดงอาศัยอยู่ที่บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย (เทวรักษ์ สารระมโน, 2562)

ผู้วิจัยได้สืบค้นทั้งเอกสาร ตำรา และแหล่งข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับชนเผ่าไทแดงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเลย พบว่ามีการบันทึกข้อมูลของชนเผ่าไทแดงไว้น้อยมากหรือแทบจะไม่มีข้อมูลปรากฏในแหล่งข้อมูลที่สำคัญต่างๆ ทั้งที่ชนเผ่าไทแดงได้อพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดเลยมานานแล้ว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการดำรงชีวิตของชนเผ่าไทแดงซึ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเลยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชนบทรรมนิยมประเพณี ตลอดจนการปรับตัวในการดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักหากเปรียบเทียบกับชนเผ่าอื่นๆ ในจังหวัดเลย เช่น ชนเผ่าไทเลย ชนเผ่าไทดำ ชนเผ่าไทพวน และชนเผ่าไทได้อันจะทำให้ทราบถึงข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการอพยพย้ายถิ่นฐาน เหตุการณ์

สำคัญทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของชนเผ่าไทแดงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่มีความสำคัญในจังหวัดเลย อีกทั้งยังจะเป็นแหล่งศึกษาข้อมูลที่สำคัญของผู้สนใจศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ของชนเผ่าไทแดงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย
เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรในการศึกษาวิจัยคือชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ของการวิจัยนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling technique) จากผู้นำหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ ประชาชน และกลุ่มเยาวชน จำนวน 20 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย
3. วิธีการศึกษาวิจัย
3.1 การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) ได้แก่ เอกสารราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความ วารสาร และเว็บไซต์ต่างๆ

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสนทนา (Conversation) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล ประสพการณ์ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) วิธีการกำหนดแบบสัมภาษณ์ โดยได้มาจากการประมวลความรู้จากเอกสารราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องบทความ วารสาร และจากคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา การตั้งคำถามเป็นการตั้งคำถามให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ข้อมูลและถอดเนื้อหาสัมภาษณ์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) และการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Document analysis) เพื่อมุ่งอธิบายและตีความข้อมูลทางสังคม เจตคติ ความเชื่อ ความรู้สึก วัฒนธรรม ภาษา พฤติกรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยสมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ และแบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านประวัติความเป็นมาการอพยพย้ายถิ่นฐานจากอดีตสู่ปัจจุบันของชนเผ่าไทแดง

ด้านที่ 2 ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าไทแดง

ด้านที่ 3 ด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมของชนเผ่าไทแดง

3.4 การจัดข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำ

ข้อมูลมาอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการพรรณนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรม วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของกลุ่มคนในระดับชุมชน ชนบท หรือกลุ่มชาติพันธุ์ของชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และจากการสัมภาษณ์ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยนับเป็นชนเผ่าที่เก่าแก่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนพื้นเมืองจังหวัดเลย โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ปะปนกันอยู่ในเขตอำเภอภูเรือจังหวัดเลยมานานแล้ว แต่เพราะเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ ท่ามกลางหุบเขาจึงไม่เป็นที่รู้จักมากนัก อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่นิยมเปิดเผยให้แก่คนภายนอกได้รับรู้ เพราะคิดว่าตนเองเป็นเพียงชนเผ่ากลุ่มเล็กๆ ที่มาอาศัยอยู่ปะปนกับกลุ่มคนอื่น สำหรับความเป็นมาของชาวไทแดงจากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลพบว่า ท้าวทอง มูลทาสี (สิงคา) บุตรของท้าวอุทาสี (สิงคา) ได้ให้เนื้อความไว้ว่า ชาวไทแดงมีถิ่นฐานอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าสิบสองจุไทย หรือ สิบผู้ไททางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม และลาวชาวไทแดงอพยพมาจากเมืองที่ชื่อว่าเมืองก๊อ ในดินแดนสิบสองจุไทยเข้ามายังเมืองสบแอดเชียงค้อ ในแคว้นหัวพันทั้งห้าทั้งหกของประเทศไทยในปัจจุบัน และอพยพมาในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2417 เนื่องจากมีเหตุการณ์พวกฮ่อรุกราน ฮ่อตรงแดง โดยมีนายทับฮ่อ ที่ชื่ออมยิบคุมไพร่ประมาณสองพันคนเศษ เข้าตีเมืองสบแอด เจ้าเมืองสบแอดสู้ฮ่อไม่ได้จึงพาราษฎรชาวไทแดงอพยพมาอยู่ในเมืองนากาว แขวงไชยบุรี

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอีกกลุ่มได้อพยพไปอยู่ที่เมืองเฟื่องแขวงเวียงจันทน์ที่บ้านนาโพนากลาง จากนั้นจึงอพยพเข้ามาในประเทศไทยทางฝั่งอำเภอท่าลี่ โดยการนำของเจ้าทิพห่อ ผู้นำชาวไทแดงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำเหืองอยู่ที่บ้านกึ่ง แต่อาศัยภูมิที่ตั้งไม่เหมาะแก่การอาศัยอยู่ทำมาหากินจึงพากันอพยพเข้ามาตามภูเขาเรื่อยๆ และมาตั้งหมู่บ้านอยู่บนภูเขาขนาดใหญ่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก เจ้าทิพห่อ จึงพาชาวไทแดงตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขา และตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านสันแปร เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่บนสันเขาพอดี และอยู่มาได้ไม่นานก็เกิดความแห้งแล้งไม่มีน้ำในการบริโภคอุปโภค ชาวไทแดงจึงอพยพกลับไปยังประเทศลาวที่บ้านนากลางแขวงเวียงจันทน์แต่ในขณะที่บ้านเขตเวียงจันทน์มีปัญหาการเจรจากับฝรั่งเศสชาวไทแดงจึงอพยพข้ามแม่น้ำโขงย้อนกลับมาฝั่งไทยโดยผ่านอำเภอเชียงคาน เพื่อไปยังอำเภอผาขาว และไปอาศัยอยู่กับชาวบ้านในอำเภอผาขาวอยู่ระยะหนึ่ง จึงอพยพจากอำเภอผาขาวเพื่อไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านห้วยทรายขาว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยในปัจจุบัน แต่ภูมิประเทศไม่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิต จึงได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพราะสภาพเป็นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงมีป่าเขาล้อมรอบ คล้ายถิ่นฐานดั้งเดิมที่อพยพมาจากมาและยังมีแม่น้ำขนาดใหญ่ที่เรียกกันในหมู่ไทแดงหรือหม้อคนพื้นถิ่นเดิมว่าน้ำสานไหลผ่านที่ล่อเลี้ยงชาวไทยแดงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (เทวรักษ์ สารมโน, 2562)

2. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าไทแดงบ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

2.1 การประกอบอาชีพ ในอดีตของคนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่า จะประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่น การทำไร่ข้าวโพด การทำ

ไร่มันสำปะหลัง มันเทศ ถั่วลิสง พริก แตงโม ถั่วลิ้นเต่า ต้นปอปาน ปลูกฝ้าย มีการเลี้ยงหม่อนไหมเพื่อเอาเส้นใยมาใช้ในการทอเป็นผ้า การเลี้ยงค่าง การทำสวนผลไม้ เช่น การปลูกมะขาม การปลูกลำไย มีการปลูกเห็ด สวนคราม มีการปลูกข้าว ซึ่งข้าวที่ชาวบ้านปลูกส่วนใหญ่จะเป็นข้าวที่มีลักษณะการปลูกแบบสภาพไร่หรือที่เรียกว่าข้าวไร่ มีการปลูกตามไหล่เขา ซึ่งเหตุผลที่จะต้องทำนาแบบนี้เนื่องจากว่าพื้นที่มีลักษณะสูงชันและดินมีลักษณะที่แข็งจึงไม่สามารถทำตามแบบของการไถปกติได้ พืชทั้งหมดที่นิยมปลูกนี้จะปลูกเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ยังไม่เน้นการปลูกเพื่อค้าขายหรือส่งออกทางด้านอุตสาหกรรม ส่วนอาชีพที่คนในชุมชนนิยมทำเป็นอาชีพเสริมรองลงมาจากการทำงานเกษตร คือการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง และส่วนใหญ่จะเดินทางไปขายในทางภาคเหนือ เช่น จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่

2.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามฤดูกาลของชนเผ่าไทแดง ฤดูหนาวจะมีการปลูกผักสวนครัวไว้เพื่อจำหน่ายสดและเก็บไว้บริโภคภายในครัวเรือน ฤดูร้อนชาวบ้านจะมีการหาอาหารหรือวัตถุดิบจากธรรมชาติไว้เพื่อประกอบอาหารในการดำรงชีวิตประจำวันของแต่ละครอบครัว และในช่วงฤดูร้อนวัตถุดิบที่พบมากในพื้นที่และนิยมนำมาประกอบอาหารคือ ไข่มดแดง และผักหวานป่า ฤดูฝนชาวบ้านจะมีการทำการเกษตรในช่วงฤดูนี้นอกจากนี้ยังมีการหาอาหารหรือวัตถุดิบจากธรรมชาติที่นิยมนำมาประกอบอาหารคือ กุ้ง กบ เขียด อี๋อ่าง เห็ดและหน่อไม้

2.3 ประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าไทแดง ชาวไทแดงมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมต่างๆ การดำรงชีวิตประจำวันยังคง

ผูกพันกับประเพณี พิธีกรรมอย่างเคร่งครัด ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ตาม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในความเป็นปึกแผ่นและการดำรงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณีของชาวไทแดงนั้นมีอยู่หลายอย่างหมุนเวียนตามเดือน และตามฤดูกาล ประกอบด้วย ประเพณีเส็งกลองหางเป็นการตีกลองยาวของผู้ชายชาวไทแดงในงานประเพณีต่างๆ หรือเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองเป็นการตีที่มีลวดลายท่วงท่าที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละคนเพื่ออวดลวดลายการตีกลองของตน ประเพณีพ้อนก่ายลาย เป็นการสอนของผู้ชายชาวไทแดงเนื่องจากมีท่าที่ที่ดูต้นสมเป็นชายชาตินักรบ หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าก็คือการพ้อนมวยนั่นเอง ประเพณีเฮ็ดจำ เป็นประเพณีการเลี้ยงผีของชาวไทแดงนิยมทำกันในเดือน 5-6 ของทุกปีเพื่อขอขอบคุณต่อแถนหรือพญาแถนที่ปกป้องรักษาชาวไทแดง ประเพณีกินข้าวใหม่ ชาวไทแดงนั้นจะนิยมจัดกันหลังฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วจะนิยมจัดในช่วงเดือน 11-12 เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จชาวไทยแดงจะมีการจัดประเพณีกินข้าวใหม่ขึ้นจะมีการร้องรำ สันสรรค์กันในหมู่เครือญาติ ประเพณีการเลือกคู่ครอง เมื่ออายุย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาวผู้สาวจะชวนเพื่อนๆ ไปลงช่วงบันฝ้ายเป็นกลุ่มๆ ในยามค่ำคืนของฤดูหนาว ส่วนผู้ป่าวก็จะชวนกันไปเกี่ยวสาวบันฝ้ายโดยเป่าปี่ และขับไทแดงจนเวียนไปตามช่วงโน้นบ้างนี่บ้างมีการขับโต้ตอบกันไปมาระหว่างหนุ่มสาวจนดึกดื่นจึงขับขึ้นเรือน ประเพณีงานศพ เมื่อมีการตายในหมู่บ้านจะมีการยิงปืนขึ้นฟ้าสามนัดเพื่อเป็นสัญญาณบอกกล่าวแก่ชาวบ้านซึ่งทุกคนจะหยุดทำงานจนกว่าจะนำศพไปฝัง หลังตายบรรดาญาติพี่น้องจะช่วยกันอาบน้ำศพ จากนั้นก็จะแต่งตัวด้วยชุดเสื้อผ้าของเผ่าไทแดงมีการฆ่าวัวหรือควาย 1 ตัวทำอาหารจัดสำรับทำบุญอุทิศให้ผู้ตายกินเรียกว่าเฮ็ดงาย พอถึงตอนเย็นก็นำหมอมอดหมอมนต์ มาสวดมาขับเพื่อส่งวิญญาณถึงตอนบ่ายวันรุ่งขึ้นตอนบ่ายก็จะเอาศพไปฝัง พอครบ 10 วัน

แล้วจะนำพิธีเชิญขวัญหรือวิญญาณของผู้ตายขึ้นไปเป็นผีเรือนโดยนำไปไว้ในด้านในสุดของเรือนเรียกว่าห้องเบ็งเพื่อปกป้องคุ้มครองลูกหลานและสมาชิกในครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขตลอดไป

2.4 การแต่งกายของชนเผ่าไทแดง การแต่งกายของชาวไทแดงนั้นนิยมเป็นเสื้อผ้าที่ย้อมจากธรรมชาติ เช่น สีเหลือง สีแดง สีดำ และสีคราม สีต่างๆ เหล่านี้ได้มาจากพืช เช่น สีเหลืองได้มาจากแก่นขนุน จากแก่นไม้หัด สีแดงได้มาจากครั่ง ไม้พาดแดง ไม้ประดู่ สีดำได้มาจากมะเกลือ สีครามได้มาจากต้นคราม ต้นฮ่อม เป็นต้น การแต่งกายของผู้ชายไทแดง นิยมใส่เสื้อคอจีนหรือเสื้อแถบ เสื้อฮับ ทับซ้อน เสื้อคล้ายเสื้อกั๊ก นุ่งกางเกงก๊วย สีขาวหรือดำที่ทอจากไม้และนุ่งผ้าโสร่ง นิยมโพกหัวด้วยผ้าสีขาวหรือสีดำมีลายตรงเชิงผ้า และแพจิ้นสีต่างๆ นิยมสักลายตามตัวและขาเพื่อป้องกันอันตรายความเป็นชายเต็มตัว ดังภาษิตไทแดงที่ว่า “ขาบ่ก่านบ่อหื้อกานเข้าหา ขาบ่ดำบ่หื้อก่ายจั้นหมี่” แปลว่า ถ้าไม่มีลายสักจะไม่ให้เข้าใกล้ ขาไม่เป็นลาย ไม่ให้ขามากายผ้าขึ้นหมี่ ฝ่ายหญิงใส่นางเอง การแต่งกายของผู้หญิงไทแดง นิยมใส่เสื้อ 2 แบบคือเสื้อสั้นและเสื้อล่ำมหรือเสื้อยาวและนิยมใส่เสื้อยาวในฤดูหนาวและเสื้อนั้นจะเป็นแถบที่มีลวดลายขีด หรือสีแดงติดกระดุมเงินปึกแมลงปอ ส่วนชื่อนิยมนุ่งขึ้นมัดหมี่ลายต่างๆ ขึ้นมุขต่อตีนขีดเป็นรูปสัตว์ต่างๆ หรือลายสัตว์ต่างๆ ในตำนานขึ้นคั่น เป็นต้น และนิยมเกล้าผมมวยไว้เหนือศีรษะเรียกว่าจอกมวยต่อหางหมา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทแดงและนิยมโพกหัวด้วยผ้าขัดเชิงที่เป็นลวดลายต่างๆ

2.5 ภาษาของชนเผ่าไทแดงใน ปัจจุบัน เนื่องจากได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย จึงมีการปรับเปลี่ยนสำเนียงภาษาในการสื่อสารด้วยภาษาไทยเลยสำเนียงด่านซ้าย ชนเผ่าไทแดงเป็น

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนและยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนเองจนถึงปัจจุบัน

2.6 ความเชื่อและพิธีกรรมของชนเผ่าไทแดง ชาวบ้านได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาจึงมีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันความเชื่อทางศาสนาของชนเผ่าไทแดงมีการปรับเปลี่ยนบางอย่าง แต่บางอย่างก็มีการอนุรักษ์ไว้และชาวบ้านยังมีความเชื่อว่ามีผีแถนเป็นผู้สร้างโลกและบันดาลให้มีทุกสิ่งทุกอย่าง มีเรื่องเล่าตำนานนาพญาหมาป่า เกิดการต่อสู้กันระหว่างพญาหมาป่าที่ได้ชักชวนผู้หญิงในหมู่บ้านไปอยู่ด้วยกับชายในหมู่บ้านที่เป็นสามีของผู้หญิงเหล่านั้น พญาหมาป่าพลาดทำให้กับสามีของพวกนางจึงโดนดาบแทงเข้าที่อกซ้ายทำให้พญาหมาป่าสิ้นชีพ หญิงสาวเหล่านั้นพากันรำไห่วิ่งเข้าไปกอดศพของพญาหมาป่า เลือดของพญาหมาป่าได้ไหลลงสู่พื้นดินหนึ่งในภรรยาของพญาหมาป่าได้นำเลือดขึ้นมาทาตรงหัวผ้างูจึงเป็นที่มาของตำนานขึ้นคันหัวแดง และหญิงสาวอีกคนจึงได้ตัดหางของพญาหมาป่ามาปักไว้ที่มวยผมทำให้คล้ายกับหางหมา ปัจจุบันจึงนิยมทำมวยผมเป็นลักษณะ"เกล้ามวยต้องหางหมา" เป็นตำนานเล่าต่อกันมาของชนเผ่าไทแดงจนถึงปัจจุบัน

2.7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าไทแดง มีการทำหมอนจากนุ่น ส่วนที่นอนหรือคนในชุมชนเรียกว่า เสื่อ ทำมาจากนุ่น ผ้าห่มและชุดไทแดงที่ทำมาจากฝ้าย คนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่าจะทำงานหัตถกรรมขึ้นเพื่อใช้กันเองในชุมชนไม่ทำเพื่อจำหน่าย และบางส่วนจัดทำขึ้นเพื่อใช้ถวายวัดในวันสำคัญทางศาสนา เครื่องจักสาน คนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่าส่วนใหญ่จะมีการทำเครื่องจักสาน ใช้เองในครัวเรือน โดยจะใช้ไม้ไผ่เป็นไม้ที่ใช้สาน เช่น การจักสานกระติบข้าวเหนียว สานหวด และสานตะกร้า เป็นต้น การทอผ้าไทแดง คนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่า จะมีการทอผ้าใช้เองในครัวเรือนของตน ด้วยวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ

ในท้องถิ่น เช่น ฝ้าย ไหมและใยป่าน ส่วนผ้าที่ทอขึ้นแต่ละชิ้นล้วนมีภูมิปัญญามาตั้งแต่บรรพบุรุษ การทำหีบเก็บสิ่งของจากไม้ คนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่า จะนิยมการทำหีบจากไม้ เพื่อใช้ในการเก็บสิ่งของที่สำคัญไม่ว่าจะเป็น เงิน ทอง เครื่องประดับหรือแม้กระทั่งเสื้อผ้า และจะมีการตีตัวล็อกกุญแจไว้ที่ปากหีบด้วย

2.8 อาหารประจำท้องถิ่นของชนเผ่าไทแดง ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่ชาวบ้านหาได้ในท้องถิ่น เช่น หน่อไม้ จะมีการแปรรูปเป็นหน่อไม้ดอง แล้วนำมาทำเป็นเมนูที่ชื่อว่า แอ็บหน่อไม้ส้มหรือหมกหน่อไม้ดองนั่นเอง ซึ่งไทแดงจะเรียก หมก ว่า แอ็บ นอกจากนี้ก็ยังมีเมนู แอ็บปลา จู๊ปไก่หรืออ่อมไก่ น้ำปูหรือน้ำบีปู ซึ่งจะคล้ายน้ำพริกอ่อน แต่น้ำปูคือการเอาปูมาตำแล้วหมกน้ำปูไว้เป็นเวลาสองสามวัน หลังจากนั้นก็นำน้ำปูที่ตำแล้วมาต้มให้มันเป็นมันปู ปัจจุบันน้ำปูเป็นอาหารที่หา กินยาก เนื่องจากปัจจุบันการทำเกษตรกรรมมีการใช้สารเคมีเข้ามาช่วยในการกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชมากขึ้น จึงทำให้นุ่นเริ่มจะลดน้อยลง

3. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชนเผ่าไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

3.1 การปรับตัวด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ชนเผ่าไทแดงบ้านห้วยผักเฒ่าในอดีตจะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันเนื่องด้วยมีเทคโนโลยีหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สามารถเข้าถึงได้ ความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของคนในชุมชนก็เปลี่ยนแปลงไป เช่น การจักสานสิ่งของเครื่องใช้ที่จัดทำเพื่อไว้ใช้เองในอดีตก็เริ่มสูญหายไป คนในชุมชนหันไปนิยมการซื้อผลิตภัณฑ์จากภายนอกมากขึ้น

3.2 การปรับตัวด้านวัฒนธรรม จากอดีตสู่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพราะ

วัฒนธรรมใดที่เคยมีความเคร่งครัดมากในอดีต ปัจจุบันก็มีการลดหย่อนผ่อนปรนลงเพื่อให้การดำรงชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

3.3 การปรับตัวด้านประเพณีและพิธีกรรม ชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่ายังคงรักษาประเพณีที่สำคัญเอาไว้ คล้ายคลึงกันกับชุมชนอื่นๆ เช่น ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ ประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก ประเพณีบุญหลวง และประเพณีตรุษสงกรานต์หรือบุญสงฆ์น้ำหรือบุญเดือนห้า

3.4 การปรับตัวด้านภาษา ภาษาที่คนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่าใช้สื่อสารกันในอดีตนั้นเป็นภาษาไทยแดง ซึ่งในอดีตภาษาไทยแดงนั้นได้รับวัฒนธรรมการพูดมาจากเวียดนามทางตอนเหนือและบางส่วนมาจากจีนทางตอนใต้ แต่ในปัจจุบันคนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่า ใช้ภาษาไทยเลยสำเนียงด่านซ้าย โดยสำเนียงด่านซ้ายนั้นได้รับวัฒนธรรมมาจากประเทศลาว แขวงไชยบุรีและเวียงจันทน์ ส่วนเหตุผลที่ต้องเปลี่ยนมาใช้ภาษาพูดแบบไทยเลยสำเนียงด่านซ้าย เนื่องมาจากการที่บุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าใจภาษาไทยแดงได้ จึงมีการสอนให้ไทยแดงใช้ภาษาพูดแบบไทยเลยสำเนียงด่านซ้ายแทน

3.5 การปรับตัวด้านศาสนาและความเชื่อ ปัจจุบันชาวไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา จึงมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป มีการทำนุบำรุงรักษาศาสนาพุทธเรื่อยมา

3.6 การปรับตัวด้านเทคโนโลยี การดำรงชีวิต จากอดีตสู่ปัจจุบันคนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่า มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน ตามกาลสมัยของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ได้นำเทคโนโลยีหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เข้ามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

3.7 การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกและหน่วยงานภาครัฐ คนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่ามีการติดต่อสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยี เช่น การติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ หรือสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ส่วนการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐและหัวหน้าส่วนราชการนั้น จะมีผู้นำชุมชนเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสาร โดยติดต่อสื่อสารผ่านทางกรมหนังสือไปยังหน่วยงาน ติดต่อทางโทรศัพท์ และทางสื่อโซเชียลมีเดีย

อภิปรายผล

กลุ่มชาติพันธุ์ไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย อพยพมาจากเมืองก๊อในดินแดนสิบสองจุไทยเข้ามาตั้งเมืองสบแอดเชียงค้อในแคว้นหัวพันทั้งห้าของประเทศลาวในปัจจุบันและอพยพมาในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2417 มาตั้งหมู่บ้านอยู่บนภูเขาขนาดใหญ่ที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ และอยู่มาได้ไม่นานก็เกิดความแห้งแล้งไม่มีน้ำในการบริโภค อุปโภค ชาวไทแดงจึงอพยพกลับไปยังประเทศลาว แต่ในเวียงจันทน์มีปัญหาการเจรจากับฝรั่งเศสชาวไทแดงจึงอพยพข้ามแม่น้ำโขงย้อนกลับมาตั้งเมืองไทยและมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย วิถีชีวิตของชนเผ่าไทแดงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนอาชีพที่คนในชุมชนนิยมทำเป็นอาชีพเสริมรองลงมาจากการทำ การเกษตร คือการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ชาวไทแดงมีประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ การดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณีพิธีกรรม ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ตาม การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชนเผ่าไทแดง สอดคล้องกับเกียรติศักดิ์ บังเพลิง

(2558) ศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ “บรู” ร่วมสมัยบนพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว: วิถีชีวิตและการปรับตัวทางวัฒนธรรม งานวิจัยศึกษาการปรับตัว การต่อรองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้บริบทรัฐชาติกับโลกาภิวัตน์ของชาว “บรู” ร่วมสมัยในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทับซ้อนเขตพรมแดนไทย-ลาว บริเวณเขตจังหวัดอุบลราชธานีกับแขวงจำปาศักดิ์ โดยพบว่าในการดำรงไว้ซึ่ง “ความเป็นบรู” บรูใช้กลยุทธ์ทางวัฒนธรรมหลายรูปแบบในการปรับตัวต่อรอง เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งจากอำนาจรัฐและโครงสร้างการครอบงำต่างๆ ที่ปะทะหรือปฏิสัมพันธ์ด้วยในฐานะผู้กระทำการ กลยุทธ์ที่สำคัญคือการ “คืนฮีด” (ละละวีต) หรือการลาออกจากการนับถือผีตระกูล และการลดทอน “ฮีดคอง” หรือจาริต ซึ่งแม้ว่าจะลดทอนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลงไป แต่เป็นปฏิบัติการของกระบวนการประกอบสร้างวัฒนธรรมบรูในบริบทสมัยใหม่ในเวลาเดียวกัน งานศึกษายังพบว่าเงื่อนไขและการครอบงำที่กระทำแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ มีผลต่อการปรับตัวต่อรองของบรูแต่ละแห่ง ดังที่บรูในฝั่งไทยสามารถธำรงรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไว้ได้อย่างเข้มข้นมากกว่าบรูในฝั่งลาว ด้วยเหตุที่ว่ารัฐไทยเปิดรับกระแสโลกาภิวัตน์มากกว่ารัฐลาว จึงมีพื้นที่ให้เกิดการแสดงออกและธำรงความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่า งานศึกษายังแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของสังคมชาติพันธุ์ร่วมสมัย ที่มีศักยภาพในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักควบคู่ไปกับการรักษาสำนึกและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างกลมกลืน สอดคล้องกับจุดพล ทองสกุล (2553) ได้ศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยดำ บ้านหัวถนน ตำบลดอนพุดรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และบริบทชุมชนของชาวไทยดำ การดำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยดำที่มีเงื่อนไขต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จากประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

และการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ โดยเน้นศึกษาเรื่องการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยดำเป็นหลัก แบ่งการศึกษาเรื่องการดำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยดำในพื้นที่เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การดำรงอัตลักษณ์โดยทั่วไปในรอบปี 2) การดำรงอัตลักษณ์ในรูปแบบพิธีกรรมในพื้นที่บ้าน และ 3) การสนับสนุนการดำรงอัตลักษณ์จากหน่วยงานราชการและโรงเรียน จากการเชื่อมโยงทางเครือข่าย ผู้คนที่อพยพมาอยู่มาจะมาจากบ้านบางเลน วัดละมุด วัดบางพระ อำเภอนครชัยศรี ซึ่งเป็นคนไทย คนจีน คนไทดำ คนลาวครั้ง และคนมอญ พื้นที่ดั้งเดิมเป็นที่ดินดอนปนทราย ที่ใช้ทำนาส่วนใหญ่เป็นทุ่งโล่งสำหรับที่อยู่อาศัยจะเป็นป่าโปร่ง เบญจพรรณ และปกคลุมไปด้วยพืชหนาม เนื่องจากมีต้นพุทราจำนวนมากและเป็นที่ดิน มีอากาศแห้งแล้ง เชื่อว่าเป็นที่มาของชื่อตำบลดอนพุทรา เดิมที่เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่อยู่อาศัยกันแบบเครือญาติ แต่ในปัจจุบันได้แยกชุมชนออกเป็นหมู่บ้าน และสอดคล้องกับจิราวรรณ ชัยยะ (2540) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าอีเก้อ (อาข่า) บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เนื้อหาของงานเขียนกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมของอาข่าบ้านผาหมี หมู่ที่ 6 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งจากการศึกษาระบุว่า สาเหตุที่ทำให้สังคมอาข่าบ้านผาหมีเกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจาก 2 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยจากภายนอกเช่นการพัฒนาถนนหนทางรวมทั้งมีระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านที่ดีขึ้นกว่าในอดีตจึงทำให้อาข่าเกิดการปรับตัวทั้งความคิด ทัศนคติและค่านิยม ดังนั้นจึงทำให้ประเพณีหลายอย่างสูญหายไปพร้อมกับกระแสการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่มีอิทธิพลจากภาพที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นบทบาทของผู้นำท้องถิ่น คนที่มีฐานะและคนที่ได้รับการศึกษา ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่อาข่าในหมู่บ้านมีความเชื่อถือและ

ไว้วางใจ ดังนั้นจึงทำให้เกิดการปรับตัวในสังคมอาชญา
บ้านผาน้ำเพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทแดง บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบล
ลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี
การย้ายถิ่นฐานมาจากสิบสองจุไทยประเทศเวียดนาม
ผ่านประเทศลาว และอพยพมาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย
ที่บ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ
จังหวัดเลย จนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชน
เผ่าไทแดง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่
อาชีพเสริมคือขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ชาวไทแดงมี
ประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น
ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม
ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ การดำรงชีวิตประจำวันยังคง
ผูกพันกับประเพณี อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตของชาวไทแดง
ได้เปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน มีการลดหย่อนผ่อน
ปรนจารีตประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้การ
ดำรงชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปตามยุคสมัย
ที่เปลี่ยนแปลง ชาวไทแดงยังคงอนุรักษ์และสืบทอด
ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่เป็น
เอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น เช่น การแต่งกายแบบ
ไทแดง ภาษาไทแดง รวมถึงภูมิปัญญาการจักสานข้าว
ของเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ เป็นต้น ใไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา
และสืบทอดวิถีชีวิตอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มชาติพันธุ์ไทแดงบ้านห้วยผักเฒ่า
ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นชนเผ่าที่มี
เอกลักษณ์โดดเด่น เช่นการแต่งกาย ภาษา
ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และประวัติศาสตร์การ
อพยพย้ายถิ่นฐาน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น

หน่วยงานทางการปกครอง หน่วยงานทางวัฒนธรรม
หน่วยงานทางการศึกษา เป็นต้น ควรจัดทำฐานข้อมูล
เพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่สนใจศึกษาและสืบค้น
ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทแดง

2. กลุ่มชาติพันธุ์ไทแดงบ้านห้วยผักเฒ่า
ตำบลลาดค่าง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นชนเผ่าที่มี
เอกลักษณ์โดดเด่น เช่นการแต่งกาย ภาษา ศิลป
วัฒนธรรม จารีตประเพณี ประวัติศาสตร์การอพยพย้าย
ถิ่นฐาน และตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ราย
ล้อมไปด้วยภูเขาและแม่น้ำไหลผ่าน เหมาะสมแก่การ
ส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและ
ธรรมชาติเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน รวมถึง
ประชาชนในชุมชนบ้านห้วยผักเฒ่า ตำบลลาดค่าง
อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ควรมีการจัดกิจกรรมหรือ
โครงการที่เน้นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าไทแดง สร้างความภาคภูมิใจ
ในความเป็นชนเผ่าไทแดงให้กับลูกหลานได้เรียนรู้และ
สืบทอดต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และการเมือง ที่มีผลต่อการปรับตัวของของ
ประชาชนในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทแดง

2. ศึกษาการกลุ่มชาติพันธุ์ไทแดงในพื้นที่
ใกล้เคียงทั้งภายในจังหวัดเลยและจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2558). ชุมชนชาติพันธุ์ "บรู" ร่วม
สมัยบนพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว: วิถีชีวิตและ
การปรับตัวทางวัฒนธรรม (วิทยานิพนธ์ดุขฎี
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

จตุพล ทองสกุล. (2553). การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยดำ บ้านหัวถนน ตำบลคอนพุทรา อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

จิราวรรณ ชัยยะ. (2540). การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าอีเก้อ (อาข่า) บ้านผานมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

เทวรักษ์ สารระมโน. (2562). รายงานการวิจัยเรื่องไทแดงกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิต: กรณีศึกษาไทแดงอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย (รายงานการวิจัย). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สำนักงานจังหวัดเลย. (2562, 16 มกราคม). ประวัติศาสตร์จังหวัดเลย. สืบค้นจาก <http://www.loej.go.th/LW/index.php/en/2017-06-02-06-34-46/2017-06-02-06-15->